

Vlaams Parlement,

Vrijdag 13 mei '16

Waarom filosoferen en filosofie?

“Elk kind begint als filosoof, de maatschappij pakt het je vervolgens af”

Dit is een uitspraak van Othman El Hammouchi, België's beste jonge filosoof, 16 jaar, leerling van een 5^e klas Latijn-Wiskunde uit Vilvoorde en uitvoerig aan het woord in De Standaard Magazine van afgelopen weekend,

winnaar van de Internationale Filosofische Olympiade die deze dagen in Gent plaats vindt en waar Othman met 9 andere jonge filosofen en 88 andere jonge filosofen uit 44 landen uit alle continenten strijdt om het beste filosofische essay dat dit jaar het thema 'Oorlog en Vrede' heeft. (Overigens zullen deze jonge filosofen en hun begeleiders-tijdens hun verblijf kennis maken met het oorlogsfront van wereldoorlog I en het Flanders Field Museum zodat hun hersenspinsels aan de concrete gevolgen van oorlog worden gelinkt, voor zover dat nog nodig zou zijn voor sommigen).

Hoe fijn zou het niet zijn voor deze jonge mensen, en voor alle scholieren, als filosofie als vak aanwezig zou zijn in ons schoolpakket!

Officieel is filosofie een onderdeelje van het pakket Cultuurwetenschappen uit de studierichting humane wetenschappen, maar het wordt vooral binnengesmokkeld in de levensbeschouwelijke vakken zonder dat het die naam officieel mag krijgen.

Met VEFO, de Vlaamse Vereniging voor Eigentijds Filosofie Onderwijs, willen we het filosoferen teruggeven aan alle Othmans die onze klassen en scholen bevolken.

Met steun van de 4 filosofische vakgroepen van de Vlaamse universiteiten heeft VEFO al in 2002 dankzij de medewerking van Vlaamse parlementsleden uit alle democratische partijen een resolutie kunnen indienen om meer filosofie in het onderwijs in te voeren en om dat in de 3^e graad van het secundair onderwijs expliciet filosofie te noemen.

14 jaar later stellen we vast dat filosofie slechts zeer sporadisch als vak wordt aangeboden en heeft het soms een plaats verkregen in de 'vrije ruimte'.

In de campagne #eindtermen onsonderwijs.be zijn er vele vragen gesteld op het forum om leerlingen op het einde van het secundair onderwijs te leren 'kritisch na te denken', 'te leren analyseren en te synthetiseren', te leren argumenteren, te leren omgaan met andere visies.

Maar mag het kind een naam krijgen?

Dat is juist wat filosofie probeert te doen en waarom het als vak in de laatste graad in tientallen landen bestaat.

Stemmen in het hoger onderwijs, ook aan de universiteiten, zijn misschien wat cru maar duidelijk: beginnende studenten kunnen geen teksten 'lezen': d.w.z. de kern eruit halen, hoofdzaken van bijzaken onderscheiden, feiten en meningen onderscheiden, goede argumenten van drogredenen onderscheiden, ... maar ze kunnen ook geen gedegen tekst schrijven waarin ze hun mening kunnen uitwerken aan de hand van argumenten voor en tegen. En de situatie verbetert niet met de jaren.

Een goede tekst, verhandeling of scriptie is geen samenraapsel van gegevens gevonden via wat surfen op Google of opgepikt uit Wikipedia.

Je moet vragen en gedachten helder kunnen formuleren, een ander standpunt correct en synthetisch kunnen weergeven, de aangesneden problematiek analyseren vanuit verschillende oogpunten en het eigen standpunt met argumenten onderbouwen. Dat vraagt een zeker groei in de loop van de jaren en een zekere bekwaamheid om later in de hogere jaren dieper te kunnen ingaan op thema's die worden aangereikt vanuit de actualiteit en deze te toetsen aan filosofische teksten van denkers uit verleden en heden. Het zijn met andere woorden filosofische vaardigheden die stapsgewijs moeten aangebracht worden via filosofische, soms ook socratische gesprekken genoemd die kunnen uitmonden in het schrijven van een filosofisch essay.

Ons land (zowel Vlaanderen als België) is een uitzondering in Europa omdat filosofie niet op het onderwijsprogramma staat, behalve in de Europese scholen in ons land. Nochtans roept zelfs de UNESCO op om meer filosofie in het onderwijs aan bod te brengen omdat het bij uitstek "een school van de vrijheid" is, een "school van de democratie en de tolerantie", en in deze zin aansluit bij de vraag naar burgerschapsvorming.

Met VEFO werkten we een pakket uit om filosofie aan te bieden in het basisonderwijs en in alle graden en richtingen van het secundair onderwijs. We beschouwen dit pakket als een voorbeeld dat filosoferen en filosofie zeker een plaats kunnen hebben in de opleiding. In de eerste graden wordt tijdens vrije momenten ingegaan op filosofische vragen die oprijzen naar aanleiding van gebeurtenissen in de actualiteit of gegevens uit andere lessen. In de laatste graad wordt het een afzonderlijk vak waarbij leerlingen in dialoog gaan met actuele en historische filosofische opvattingen. Filosoferen en filosofie zijn in deze zin geen bedreiging maar een ondersteuning voor alle vakken die worden aangeboden. Filosoferen is niet gelijk te stellen met debatteren of discussiëren, maar met het samen onderzoeken welke vooronderstellingen aan de basis liggen van bepaalde opvattingen en welke argumenten kunnen gebruikt worden om een eigen standpunt te bepalen. In deze zin leer je filosofie en filosoferen niet voor de school, maar voor het leven

In de Duitse deelstaat Schleswig-Holstein bestaat er zelfs een filosofisch traject dat begint vanaf de lagere school en telkens cirkelt rond de vier kernvragen van de Duitse filosoof I. Kant: wat kan ik weten? wat moet ik doen? wat mag ik hopen? wat is de mens? waarbij een waaier aan filosofische vaardigheden geleidelijk aan meer ontwikkeld worden.

We pleiten er dus voor om filosofie en filosoferen expliciet als eindterm op te nemen: *de leerlingen kunnen filosoferen over actuele en tijdloze vragen over mens en maatschappij, natuur en cultuur*. Dat sluit aan bij de vraag naar zelfontplooiing van leerlingen, bij de rol van de leerlingen als toekomstige burgers die vrijheid en verantwoordelijkheid zullen dragen in de maatschappij, en bij de vraag naar meer kwaliteit in het lezen en schrijven, het luisteren en spreken, wat noodzakelijk is in onze samenleving en in nagenoeg alle studierichtingen en beroepen een vereiste is.

We hopen op deze manier dat er in de toekomst meer Othmans de Belgische kleuren kunnen verdedigen op de internationale filosofische olympiades.

Herman Lodewyckx